

Pöördumine Tulimäe kaitseks

Adressaadid: Riigimetsa Majandamise Keskus, Muinsuskaitseamet, Elva vallavalitsus, Keskkonnaamet, Keskkonnainspeksioon

Pöördujad: Tulimäe ümbruse põliselanikud, Rannu ja Valguta rahvas ning kõik teised, kellele Tulimäe hea käekäik korda läheb*

Pühapaik

Tulimägi on ajalooline looduslik pühapaik, mille pühadusest rääkivaid kaudseid viiteid leiab rohkelt eelmise sajandi algusest pärinevast rahvaluulest; otseseid pühapaigeteid lisandub alates uue vabariigi algusaastatest (nt viited 1, 2, 3). Tulimäel asuvad mitmed objektid on tähistatud ka pärandkultuuri objektidena ning on avalikult leitavad Maa-ameti

Kohapärimuse kaardirakenduses – nt Armuorg, Põrguorg, Karukivi, Lehisepuistu.

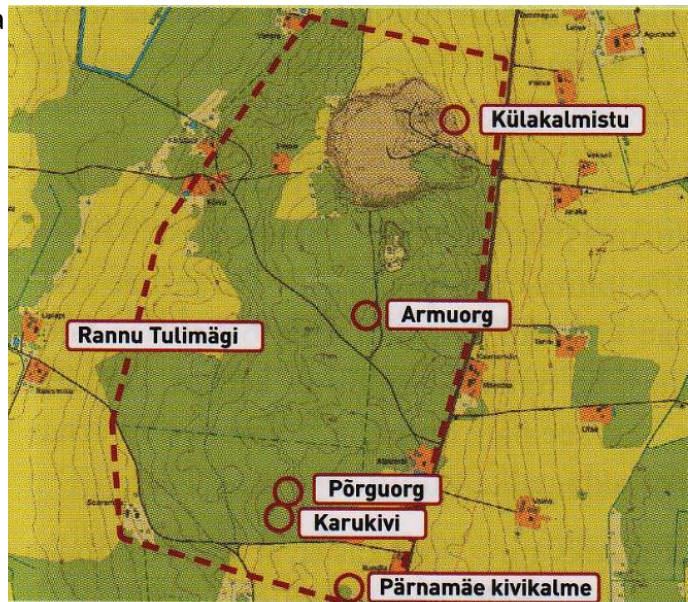
Muinsuskaitse all on Pärnamäe ja Päeva talu kalmed, looduskaitse all Karukivi.

Siinse kõrgeima mäena on Tulimägi olnud märgutulede kohaks ülestõusude ja sõdade ajal, mille tähistamiseks

Armuoorgu 1936. aastal rajati Võidutule altar (taastati 1986). Eelmise Eesti

Vabariigi ajal on Tulimägi olnud rahva kooskäimise kohaks ning ka viimastel aastatel on seal peetud ilma

helivõimendusega rahvapidusid ja mäel käivad maausulised.

Kaart: Tulimäe hiie ligikaudne piiritlemine (punane katkendjoon) A. Kaasiku raamatu "Pühapaikade teejuht" (2019) järgi. Töötav karjäär tähistatud pruuni värviga.

* kõigi pöördujate allkirjadega dokument saadetakse veebruari lõpus 2020

¹ Anneli Aan < Leili Sarmani kogutud materjal Armuoorgu kohta, 2011, vt ERA II 242, 191 (10); PK reg. nr. 666:KON:010.

² Väino Suigusaar „Tartumaa pärandkultuurist“, 2011, lk 128-129 jne.

³ Aruanne Ervu küla Päeva talu maal asuva külakalmistu päästekaevamistest 1989. ja 1990. a. Heiki Valk. Tallinn 1991. (käsikiri).

Tulevik annab põhjust muretsemiseks:

1. Pühapaigas peaks kaevandamine olema välistatud, kuid viimasel poolsajandil, eriti viimastel kümnenditel on mäe kõrgeimat osa hävitanud kruusa kaevandamine, mis jätkub praegugi. Lisaks on RMK juba aastate eest avaldanud soovi taasavada oma vahepeal kasutamata seisnud kruusakarjäär, et sillutada metsasihte harvesteride ja puuveomasinate liikumiseks. Et Tulimägi koosneb mitmete jäätumiste setteist, hävitab kruusa võtmine järkjärgult jäävaheaegadel paika asustanud elustiku jäljed, olles lubamatu ka loodusajaloo tundmise seisukohalt.

2. Kuna 50-60 aasta eest Tulimäele istutatud kuused pole olnud elujõulised ning on langenud juurepessu ja üraseki ohvriks, teatas RMK 2019. a. kavatsusest metsast välja lõigata ürasekikahjustusega puud ning istutada asemele uued kuused. Ilmselt jätkuvalt üha kuivavate puude raie aastast aastasse. Meedias ja kirjanduses ilmunut arvestades tuleks mets jätta looduslikult taastuma, mis oleks pühapaigas õigem teguviis kui mistahes majandamine, pealegi vananenud meetoditega. Seda arvamust kinnitab nii Tulimäele istutatud kuuskede kui ka teiste Tartu- ja Jõgevamaal pool sajandit tagasi rajatud tihedate istandike käekäik – kiratsevad, kahjuritundlikud, vähese puidutoodanguga, elustikult vaesed.

3. Lärmakate motovõistluste ja -treeningute korraldamine Tulimäel ei sobi pühapaika, häirides ka mäe elustikku ning ümbruskonnas elavaid inimesi.

Oleme viimase saja aastaga oma loodust ja muinasmälestisi tugevasti rüüstanud, kahjuks ka praeguse Eesti Vabariigi ajal. Vähe on jäänud ligilähedaseltki looduslikus seisundis pühapaiku, mida on ka võrreldud looduskaitsealadega, sest seal leiavad varju mujal juba kadunud või harva esinevad liigid – nii ka Tulimäel. Kirjeldatud tegevused ja plaanid ei ühti kohaliku kogukonna soovidega ega looduslike pühapaikade ja muu pärandkultuuri säilitamise põhimõtetega. Rahvusvahelise Looduskaitseliidu (IUCN) kaitsejuhend määratleb pühapaiga kui „maa- või veeala, millel on rahvastele ja kogukondadele eriline vaimne tähendus” (vt ka Eesti Vabariigi Muinsuskaitseseadus 2019). RMK kui FSC sertifikaadi omaja peaks tagama, et majandusliku hüve taotlemine ei kahjustaks keskkondlikke ja ühiskondlikke hüvesid.

Mida me soovime: mis oleks lubatud, mis keelatud

Lubatud võiks olla murdunud ja kuivanud puude eemaldamine koostöös kohalikega ja maausulistega (arutatakse, kus ja kuidas). Võsa eemaldamine võiks toimuda kohtades, kus ta takistab rajal liikumist, samuti on vajalik Maarja tee korrashoid. Oleme vastu lageraiele ning soovitame vältida uue kuusiku istutamist. Kindlasti ei soovi me kruusa kaevandamist RMK karjääris ega Kaarsemäe karjääri laiendamist. Samuti oleme vastu motokrosside ja treeningute korraldamisele meile olulisel maa-alal (vt. kaart).

Oleme valmis dialoogiks adressaadiks olevate ametkondade, Elva valla ja kohalike ettevõtjatega. Eestis valitseva tööjõupuuduse taustal pole vähenevast metsaraiest või karjääride sulgemisest johtuv tööpuudus tõsine argument. Kaugemasse tulevikku vaadates on kaevandamisest ja raieist saadav tulu väike võrreldes kahjuga, mida põhjustab looduse vaesumine meie kodukandis ja meie hinges. Vaadates juba pooleldi lagedalt Tulimäelt Võrtsjärve poole – vähe on jäänud toredaid marja- ja seenemetsi, mida sügiseti nii tihedalt külastatakse. Senisest enam võiks põldude vahel olla pelgupaiku neile olenditele, kes põldusid kaitseksid, ilma elukohata aga kaovad. On viimane aeg viia metsade majandamine vastavusse kaasaegse ökoloogia teadmistega, mis ei tööta kiiret kasu, küll aga jätkusuutlikkust. Üksmeelele jõudmine on võimalik, kui suudetakse näha laiemalt ja austatakse looduseadusi, olgu nad siis juba sõnastatud või veel tundmatud, pühaduseks nimetatavad.

Muutuste aluseks on vaimsus ja eetiliste printsiipide au sisse tõstmine, mis peaksid iseloomustama kõrgemalt arenenud olendeid – kui julgeme ennast nendeks pidada. Raske on muuta kaua valitsenud mõtteviisi, et võtame, kuni saame, pärast meid tulgu või... Veel raskem on tunnistada, et vaatamata teaduse tohututele edusammudele ei suuda inimhõimustus ega aparaadid hõlmata kõike, millest maailm koosneb. Kui miski on veel teaduslikult tõestamata, pole alust väita, et seda pole olemas. Pigem on üsna tõenäoline, et inimene kui osake tervikust põhimõtteliselt ei saagi seda tervikut täiel määral mõista, suutes kõiksust ainult suuremal või vähemal määral tunnetada. Loodame, et saame selleks ikka minna oma looduslikesse pühapaikadesse.

Soovime pöördumisele peatset vastust ja loodame oma kodukohast hoolivate inimeste rohket osalust aruteludes.

20.01.2020

Digitaalselt allkirjastasid Tulimäe hiie eestkostjad:

Anneli Aan

Liis Jaamets

Marit Külv

Helle Mäemets

Lea Pung

Andrus Reila

Valeria Ränik